

Engelse regering zich bij wijze van contraprestatie bereid zou verklaren, er voor te zorgen dat Nederland een aandeel kreeg in de schepen die op Amerikaanse werven gebouwd werden. Op deze grondslag besloot het kabinet op 24 december met algemene stemmen, aan Engeland f 100 mln aan goud ter beschikking te stellen. 'Ik kreeg de indruk', tekende van den Tempel aan,

'dat Steenberghe en van Rhijn het voorstel . . . slechts node aanvaardden. En Welter? Hij had eerst politieke besprekingen aan de transactie willen verbinden en Steenberghe (Welter niet) had onderpand willen vragen uit de Engelse effectenvoorraad in de Verenigde Staten. Ik had mij . . . dadelijk tegen dit tweevoudige denkbeeld verzet. De grote meerderheid van de ministerraad was . . . blij dat op deze wijze aan de Engelse wens en aan de momentele Engelse nood kon worden tegemoetgekomen.'¹

De toezegging behoefde niet gehonoreerd te worden: tussen Kerstmis en Nieuwjaar deed Kingsley Wood weten dat Engeland het Nederlandse goud niet meer nodig had ('dat is voor ons allen een grote opluchting', noteerde Hart²); de Britse minister ging er toen namelijk van uit dat het denkbeeld dat president Roosevelt twee weken tevoren gelanceerd had: dat de Verenigde Staten alles wat Engeland en zijn bondgenoten nodig hadden, voor eigen rekening zouden laten vervaardigen en vervolgens aan de Geallieerden zouden 'lenen', door het Congres aanvaard zou worden.³

Wij tekenen bij dit alles aan dat de Belgische regering, die ruim bij kas was⁴, f 450 mln aan goud aan Engeland heeft geleend (en in de loop van de oorlog heeft terugontvangen), dat de Noorse regering geweigerd heeft, haar f 100 mln aan goud (een kleine reserve dus) aan Engeland ter beschikking te stellen, dat de voorlopige Tsjechische regering (die als 'voorlopige' het zwakst stond) haar f 50 mln aan goud tegen ponden sterling aan Engeland heeft verkocht, en dat, wat de Nederlandse f 100 mln betrof (dat was maar een deel van de ca. f 350 mln aan goud en dollardeviezen waarover de regering op dat moment in totaal de beschikking had!), voordat aan Engeland een definitieve toezegging was gedaan, met Nederlands-Indië de afspraak gemaakt was dat dit overzeese gebiedsdeel desnoods de helft van het bedrag voor zijn rekening zou nemen.

★

¹ Van den Tempel: 'Dagboek', p. 42-43. ² *Het dagboek van dr. G. H. C. Hart*, p. 230. ³ De Amerikaanse *Lend-Lease-Act* werd op 11 maart '41 afgekondigd.

⁴ Door de verkoop van koper en kobalt beschikte de Belgische Kongo over grote reserves aan goud en deviezen; daarover kon de Belgische regering beschikken.